

► Oud-minister Jan Pronk:

‘De vraag is of Brainport wel moet groeien’

Niet regionale bestuurders, maar de Rijksoverheid in Den Haag moet beslissen of en hoe de Brainport-regio verder kan groeien. Oud-minister Jan Pronk van Ruimtelijke Ordening wil een ‘nationaal plan’ waarin het kabinet veel meer regie neemt over de inrichting van Nederland.

Lucas van Houtert
lucas.van.houtert@ed.nl
Den Haag

„De kernvraag voor Oost-Brabant is verder groeien of afremmen”, zegt Pronk. Waar de 21 regiogemeenten van Brainport volop inzetten op groei, is dat voor de voormalige bewindsman zeker geen vanzelfsprekendheid. Hij ziet grote verschillen tussen regio’s in Nederland.

De Brainport-regio, dat denkt dat tot 2040 zo’n 70.000 extra arbeidsplaatsen gevuld moeten worden, kan de eigen groei nauwelijks faciliteren. Daar tegenover staan krimpregio’s in Limburg, Zeeland en het Oosten en Noorden van het land. Die kunnen een extra impuls juist goed gebruiken.

Bovendien kan de sterke economie

rond Zuidoost-Brabant andere gebieden hinderen in hun groei, stelt de voormalige bewindsman. Investerders richten zich immers graag op regio’s met veel economische dynamiek. Een euro die rond Eindhoven wordt geïnvesteerd, gaat niet naar bijvoorbeeld Twente.

Pronk is tegenwoordig hoogleraar bij de Erasmusuniversiteit en de University for Peace van de Verenigde Naties. Hij loopt al een halve eeuw mee in de politiek en was als minister van Ruimtelijke Ordening (1998-2002) gekend voorstander van een centraal gestuurde inrichting van Nederland. Het ED benaderde hem om zijn kijk op de ontwikkelingen rond Brainport te geven.

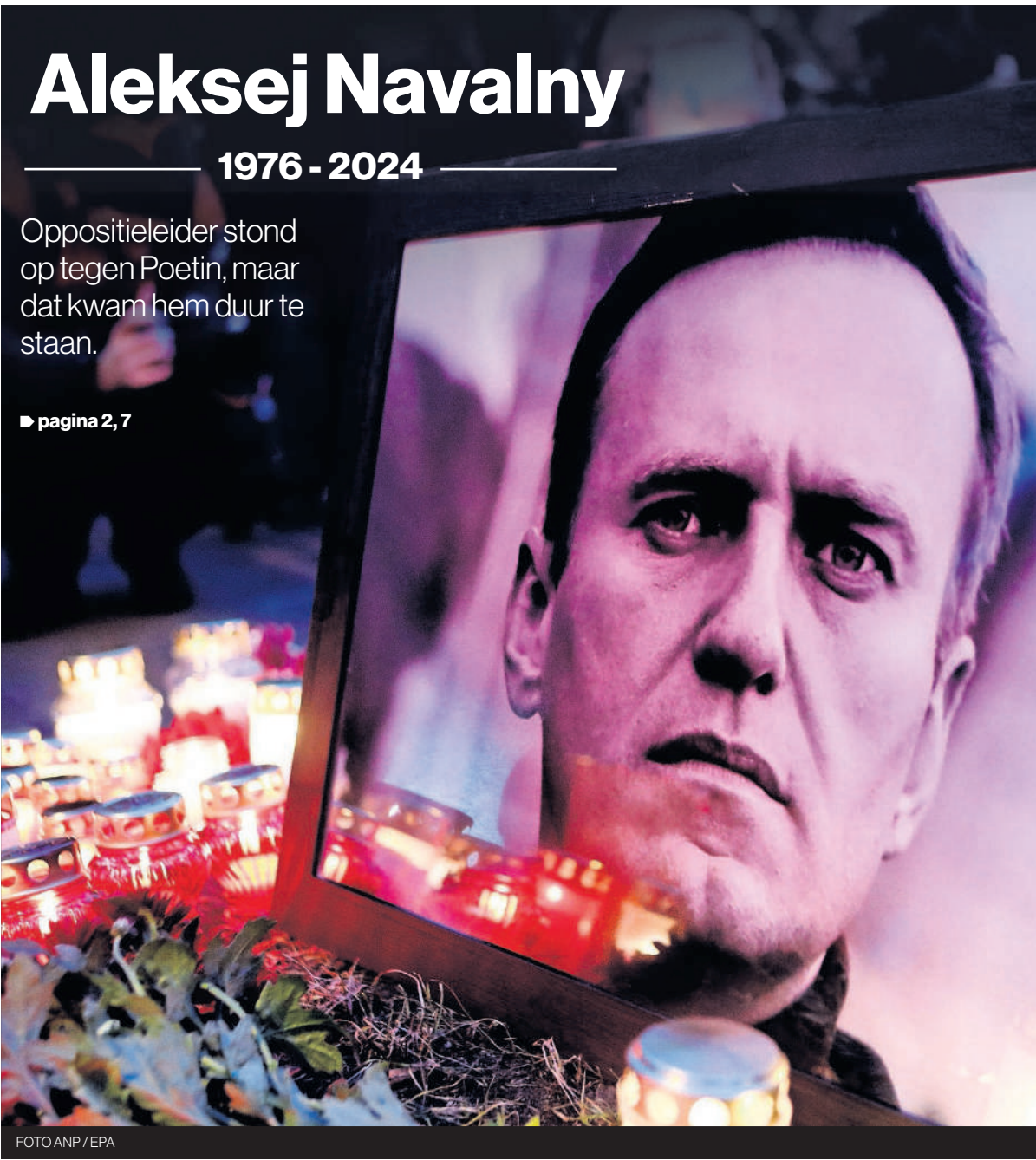
De geboren Scheveninger zet zijn pleidooi voor een nationaal plan voor Nederland uitdrukkelijk in het perspectief van de klimaatontwikkelingen en de verwachte zeespiegelstijging. Die moeten er voor hem toe leiden dat Nederland zich vooral in het Oosten verder ontwikkelt, terwijl activiteiten in het Westen van Nederland moeten worden afgebouwd.

„Ik geloof dat er weinig toekomst is voor steden als Gouda en Aalsmeer, en misschien geldt hetzelfde voor Den Haag en Leiden. Ze zijn te laag gelegen.”

▲ Jan Pronk.

► regio 2 & 3

Oppositieleider stond op tegen Poetin, maar dat kwam hem duur te staan.

► pagina 2, 7

FOTO ANP / EPA

De ‘wesp’ is nog niet de gedroomde snelle trein

Nieuwe intercity hapert, net als zijn voorganger de Fyra. ► Z 14, 15

Vandaag bij deze krant:

Kortingsbon:

6,093% korting*

voor iedereen die

groter is dan 3,54 meter.

*Bij HORNBACH vind je alles. Behalve aanbiedingen.

Hand erop:

HORNBACH
Er is altijd iets te doen.

Geen aanbiedingen. Altijd voordelig.

COLUMN Anita Vliegenberg

Mooie praatjes allemaal, ik ben geen puber en ik trap er ook in

Ik ben er zeker niet ongevoelig voor en toch weet ik dat het onzin is. Crèmes en smeersels tegen rimpels. En als ik als volwassene er al intrap, dan is het toch niet gek dat tienermeisjes overstag gaan als ze een prachtige influencer op TikTok dure crèmes zien gebruiken?

Dat veel meiden willen tutten is bekend. Hoort er ook wel bij. Niemand wil puistjes. Die kun je verstoppen onder een laag make up. Maar dat hoort nog enigszins bij de leeftijd. Waarom tieners nu ineens bang zijn voor rimpels? Dat wordt ze wijsgemaakt door influencers, die hun producten krijgen van cosmeticaconcerns. Voor moeders heeft het geen nut om te zeggen dat het onzin is of slecht om dure crèmes te gebruiken. Zij worden niet geloofd. Pubers hé.

Mijn eigen dochter liep als tiener ook ineens met een laag make up op. Ze vond waarschijnlijk dat ze puistjes had, maar door het dicht te smeren werd dat alleen maar erger. Geloofde ze ook niet.

Maar toen was er goddank nog geen TikTok, dus die bevestiging was zo over.

Ik weet nog dat mijn moeder vroeger ook niet zo blij was toen ik met zwarte lipstick en in een pyjama van mijn opa naar school ging. Maar ze liet me en ook dat ging weer gewoon over. Nu blijven tieners en pubers gevoed worden met filmpjes en influencers worden veel te hoog ingeschat qua kennis. Je moet sterk in je schoenen staan om hier niet aan mee te doen.

Het is ook heel verleidelijk als je leest dat bijvoorbeeld retinol werkt tegen rimpels, om dan niet naar de winkel te rennen. Ik las dat laatst op mijn telefoon toen ik 's nachts niet kon slapen en een beetje lag te scrollen. Hm, eens even kijken of er retinol in mijn eigen dag- en nachtcrème zit. Van alles, maar geen retinol. In welke crèmes dan wel? Nou ja, gewoon in een huismerk van de drogist. En ja, bij het volgende bezoek aan die drogist heb ik toch maar een pot meegenomen. Tegen beter weten in.

Ik wil maar zeggen. Ik ben geen puber en ik trap ook in mooie praatjes. Maar ik heb wel rimpels. Heeft er iemand een wondermiddel? Toch zeker niet op veel te jonge leeftijd op een veel te jong en kwetsbaar huidje gaan smeren?

Influencers worden veel te hoog ingeschat qua kennis.

EINDHOVEN

Arbeidsmigranten én wietkwekerij: bedrijfspand dicht

Een bedrijfspand aan de Rooijakkersstraat in Eindhoven gaat voor vier maanden op slot omdat er tien arbeidsmigranten plus een hennepkwekerij zijn gevonden. Dat gebeurde tijdens controle in november.

Agenten gingen op zondag 5 november kijken bij het bedrijf wegens vermoedens over illegale bewoning. Volgens de politie woonden onder erbarmelijke omstandigheden buitenlandse werknemers in de kantoorruimtes. De ontdekking van 5117 hennepstekken, 148 geknipte moederplanten was bijvangst. Evenals 4 kilo ketamine, het narcosemiddel dat ook als partydrug wordt gebruikt.

De onderhuurder van het bedrijfspand legde uit dat de buitenlanders via een onderaannemer van

hem werden ingehuurd. En omdat zij geen onderdak in Nederland hadden, woonden ze op het bedrijventerrein.

De drugs werden aangetroffen op de eerste verdieping van het pand dat in gebruik was bij de hoofdhuurder.

Niet doortastender

Burgemeester Jeroen Dijsselbloem neemt de eigenaar van het bedrijfspand kwalijk dat hij niet doortastender heeft opgetreden. De man gaf toe dat hij al een paar maanden argwaan had. Hij had vermoedens dat er mensen zouden slapen in het pand en zag regelmatig vreemde busjes en dure auto's op het terrein. Ook werd de huur niet meer betaald.

– Mark Wijdeven
mark.wijdeven@ed.nl

INTERVIEW JAN PRONK, VOORMALIG MINISTER VAN RUIMTELIJKE

‘Kabinet moet beslissen over groei Brainport’

Den Haag moet veel meer regie nemen over de ontwikkelingen in Brainport. En dat kán betekenen dat de groei hier moet worden afgeremd. Stelt Jan Pronk, voormalig minister van Ruimtelijke Ordening.

Lucas van Houtert
lucas.van.houtert@ed.nl

Den Haag

De groei van Brainport Eindhoven heeft een enorme impact, tot buiten de landsgrenzen. Arbeidskrachten en investeerders trekken naar Zuidoost-Brabant, waar het wegennet overbelast raakt en het aantal te bouwen woningen gigantisch is. Maar hoe cruciaal de regio ook is voor de rest van het land, beslissingen worden niet genomen door het kabinet, nauwelijks door de provincie, maar vooral door bestuurders van de 21 regiogemeenten. Is dat niet eigenaardig?

Absoluut, vindt Jan Pronk, die zich als minister jarenlang bezig hield met ruimtelijke ordening en daar nog steeds een stevige visie op heeft. Het is wat hem betreft niet aan de Brainportregio zelf om te bepalen hoe zijn toekomst eruit moet zien. Dat is een zaak van nationaal, of zelfs internationaal belang.

Pronk wil een nationaal plan waarin alle regio's van Nederland een plek krijgen. Een plan dat vastlegt waar en hoe Nederland wil groeien, en waar eventueel de rem erop moet. Binnen de hoofdlijnen die daarin staan, zouden provincies streekplannen moeten vaststellen. „Dat moeten harde streekplannen zijn, waar gemeenten zich aan horen te houden.”

Zeker voor Brainport hoort daar voor Pronk nog iets bij. Wat rond Eindhoven gebeurt, heeft invloed tot buiten de landsgrenzen. „Je kunt niet meer volstaan met een landelijk plan, want ruimtelijk, economisch en cul-

Ik denk dat je moet gaan krimpen in het Westen, terwijl er in het Oosten misschien wel een nieuwe stad moet worden gebouwd

tureel gezien is het geen Nederlandse regio meer. Je zult het samen moeten doen met Westfalen en met Vlaanderen.”

Waarvan akte.

Mastodont in de politiek

Jan Pronk (83) is een mastodont in de Nederlandse én internationale politiek. In het tweede kabinet-Kok was hij minister van Ruimtelijke Ordening. Met zijn Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening toonde hij zich een van de laatste voorstanders van een centraal gestuurde inrichting van het land. Sindsdien is de trend decentralisatie: vooral aan de regio's zelf overlaten hoe ze zich willen ontwikkelen.

Dat is precies hoe het vandaag de dag gaat. Regio's maken hun plannen, het Rijk stelt zich tevreden met de rol van financier. Zie de Brainportdeal waarmee Zuidoost-Brabant een miljard euro binnen hengelde. Of de recente Regiodeal waarin het Rijk 20 miljoen beschikbaar stelde voor sociale projecten. Pronk vindt daar het zijne van, blijkt als het ED – op zoek naar een andere kijk op zaken – hem benadert.

„De kernvraag voor Oost-Brabant is verder groeien óf afremmen”, stelt Pronk. Jawel, het remmen van de groei van Brainport is voor hem zeker iets dat – vanuit Den Haag – bekeken moet worden. Waarom? Omdat de groei van Brainport ten koste kan gaan van ontwikkelkansen van andere regio's. „Die komen dan niet aan bod. Dat is een verkeerde aanpak, daar ben ik van overtuigd.”

Pronk hekelt de woorden die Rijksadviseur Wouter Veldhuis eerder deze maand sprak. Veldhuis pleit voor meer

ORDENING

initiatieven van onderaf, vanuit gemeenschappen zelf. Pronk: „Dat wordt als creatief en modern beschouwd, maar ik geloof dat dat tamelijk chaotisch gaat worden. Het lijkt heel democratisch, maar dat is het niet. Want je houdt geen rekening meer met elkaar.”

Nieuwe giganten als ASML en zijn toeleveranciers

Neem Brainport Eindhoven, dat is gebouwd op de erfenis van de gebroeders Philips die ruim een eeuw geleden hier neerstreken. Philips groeide uit tot een mondiaal concern, en toen het bedrijf het lastiger kreeg, schoten uit het kielzog nieuwe giganten als ASML en zijn toeleveranciers.

„Maar misschien gaat de ontwikkeling van Brainport Eindhoven nu mogelijkheden elders in Nederland frustreren”, vreest Pronk. „In Maas-tricht bijvoorbeeld, of in Twente.” Hoe dat dan werkt? Het kapitaal in welvarend Brainport trekt alleen maar meer kapitaal aan. Dat proces versterkt zichzelf en de rest heeft het nakijken. Misschien wil Twente meer technologische opleidingen in huis halen, maar lukt het niet omdat die liever naar Eindhoven trekken.

Afremmen van de groei kan betekenen dat bedrijven met hun investeringen naar andere gebieden worden gedirigeerd. In het uiterste geval kunnen bedrijfsonderdelen of zelfs bedrijven worden verplaatst. Het zou niet voor de eerst zijn.

Pronk wijst op de jaren zestig van de vorige eeuw, toen in Limburg de mijnen sloten. Overheidsdiensten als het Centraal Bureau voor de Statis-

tiek en het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds werden door minister van Economische Zaken Joop den Uyl naar het zuiden verplaatst om de economie daar te stutten.

Het mes zou aan twee kanten snijden. In Brainport wordt het nu al lastiger om de bedrijventerreinen en woningen te bouwen die nodig zijn om de groei te faciliteren. Voor krimpregio's in Zuid-Limburg, het hoge Noorden, de Achterhoek en Zeeland zou extra activiteit juist een welkome impuls zijn.

„Je kunt een medewerker natuurlijk moeilijk vragen om honderd kilometer verderop te gaan wonen als het bedrijf in Eindhoven blijft. Maar misschien is het wel mogelijk om een deel van die technologische ontwikkeling af te zonderen en te verplaatsen”, aldus Pronk.

Oostkant van Nederland belangrijker

Het lijkt misschien alsof Pronk Brainport niet zo ziet zitten, maar dat is zeker niet zo. Integendeel. Als de politicus ver vooruit kijkt, een jaar of vijftig, ziet hij een heel ander Nederland dan nu. En daarin speelt de oostkant van het land, mét Brainport, een veel belangrijker rol. Door het veranderende klimaat en de daarmee samengaande zeespiegelstijging.

Het zijn voorwaarde geen kleine denkstappen die de voormalige minister zet: „Ik geloof dat er weinig toekomst is voor steden als Gouda en Aalsmeer, misschien geldt hetzelfde voor Den Haag en Leiden. Ze zijn te laag gelegen”, kijkt hij vooruit. „Ik denk dat je moet gaan krimpen in het Westen, terwijl er in het Oosten mis-

schien wel een nieuwe stad moet worden gebouwd, zoals we dat ook ooit met Almere hebben gedaan. Dat gaat pas over decennia spelen, maar je moet er nu al mee beginnen.”

Groeien of krimpen, het zijn nogal absolute begrippen. Alsof je de knop alleen aan of uit kunt zetten. Maar er is ook nog een tussenweg, die wordt selectieve groei genoemd. Je zet bijvoorbeeld de ontwikkeling van veehouderij, tuinbouw of distributie stop, zodat je de schaarse ruimte kunt gebruiken om technologische bedrijven de ruimte te geven.

„Zeker”, reageert Pronk. „Je zou in Nederland echt veel selectiever moeten groeien. En technologie, zoals je die in Brainport hebt, is een belangrijke sector. Het ligt voor de hand dat je die stimuleert.”

Maar, tekent hij meteen aan, hij heeft het over de sector technologie. „Niet over de locatie Brainport.” Dus nogmaals: ruim baan voor technologie hoeft nog niet te betekenen dat ook de Eindhovense regio ongebreideld door moet groeien.

Wat heb je aan banen waar je geen mensen voor hebt?

En ondertussen moet je het selectieve groeien ook niet overdrijven, vindt hij. „We hebben ook werkgelegenheid nodig in de zorg of in de dienstverlening, ook voor mensen die nog altijd minder geschoold zijn dan anderen.” De werkgelegenheid binnen de technologie heeft wat hem betreft ook een belangrijk nadeel. „Die werkgelegenheid wordt wel heel erg sterk gevormd door kennis-migranten.” Wat heb je aan banen waar je zelf geen mensen voor hebt?

▲ Voormalig minister van Ruimtelijke Ordening Jan Pronk in 2007. FOTO ANP

Hoe dan ook, voor Pronk onderstreept de noodzaak van selectief groeien ook nog eens de noodzaak van een nationaal plan. Van nationale regie op de regionale ontwikkeling. Selectief groeien betekent 'nee' zeggen tegen bestaande bedrijven, die zich daar niet bij neer zullen leggen. „Je moet argumenten tegen elkaar afwegen, dat is iets anders dan belangen afwegen. En daarvoor heb je enige afstand nodig, ook omdat je anders doelwit wordt van lobby.”

Jan Pronk: al minister onder Den Uyl

Jan Pronk (83) was al minister voor Ontwikkelingssamenwerking in het kabinet Den Uyl (1972-1977), waarna nog twee ministerschappen volgden voor onder meer Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu. In die hoedanigheid toonde hij zich al voorstander van een sterk centraal aangestuurde ordening van Nederland. Kort na de eeuwwisseling presenteerde hij zijn Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening. Het was de laatste keer dat een minister zo sterk greep wilde krijgen op de inrichting van Nederland. Pronk heeft daarnaast een lange carrière bij de Verenigde Naties achter de rug. Hij was onder meer VN-gezant in Soedan. Nog steeds is hij hoogleraar bij de University for Peace van de VN, en emeritus-hoogleraar sociale studies aan de Erasmusuniversiteit.

Misschien is het mogelijk om een deel van die technologische ontwikkeling te verplaatsen